sen 10 myngø.

Byxii oronuudai proletaarinar, negedegtii!

Buriaad-Mongol ҮNEN

BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei oorgan.

№ 73 (2713)
1939 onoi
MAART
30
Sredaa
16-daxi zilee garna
ULAAN-YDE goorod
BMASSR

Mynөөderei noomerto:

Socialiis xydөө azaxiin generaalьna xaralga.
Buriaad-Mongol respyyblikiin byxii hurgagşadta ba huragşadta.
Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede dostoino kandidaad bolxiin tylөө.
Aguujixe pisaatelь-realiist.
Xydoozniguudai sojuuzai xydelmeriiiji gurimşuulxa.
Xiliin saanahaa telegraammanuud.

Socialiis xydөө azaxiin generaalьna xaralga

ujixe Leenin—Staalinai in aldarta arbanaimadugaar bolbol manai oronoi so haa kommunizmda şilolgiin aguujixe, ilaltata todorxoilogşo bolon, do oroxo baina.

sjeezd bolbol staalinska tabanzilnyydei aguujixeto guudiiji gargaba. Mando socialiis promiişl nxysete xygzeltetei xamn xydөө azaxii, tyryy soexnikeer zebseglegdehen, azaxii bolbol gaixamşagaa.

zilnyydte 7-8 milliaard tariaa xuriaadag bolxo yxer Staalinai tabihan bejelyylegdehen bai-37 ondo manai oron domilliaard pyydhee deeşe xuriaagdaba. Malazalai tiivnostь, tereenei too gaixamşagaar urgahan

nei rezylьtaadta, koltariaaşad bolbol yder byri ulam zaziitoçna, me baidaltai bolzo baibee, 1933 ondo manai olxoozuudai myngen dodanь 6 milliaard tyxerig aa, 1937 ondo 14 milyxerig bolhon baina.

egşe 1938 ondo manai ikiin kolxoozuud bolbol işeegeer gektaar byri ceentner tariaa xuriaa-Muxar-Şiberei, Tarbagabaaznskiin aimaguudai olxoozuud gektaar byri-30 ceentner xyrter taan baina.

lde Byxesojuuzna xyziin viistavke neegde-. Ene xadaa „...xydөө tyryyşyylei byxesojuuziirizaacin, tedenei xyn erxim zişeenyydei acin ba tereeniiji giin xeregte albaxexe Ene viistavke bolbol ud, MTS-uud ba sovl xoorondo, raiooblastьnuud ba respyybl xoorondo sorevnoyydxexe johotoi. Ene bolbol xydөө azaxiin deeşeleliiji organizaa-a gurbadaxi tabanzilei dyyrgelgede jixe roolь şadaxa ba dyyrgexe (BK (b) P-iin XVIII eere nyx. Moolotovoi aa).

istavkede kolxoozuud, feermenyyd, malazalai brigaadanuud, xydөө azaxiin tyryy xynyydhee gadana, myn huragşad—xydөө azaxiin maşiinanuudai modeelьnyydiiji xehen, izobriteeni, racionalizaatorska duradxalnuudiiji oruulhan bagaşuud xabaadalsaxa baina.

Mynөөder, respyyblikiin byxii hurgagşanar ba huragşadta bişehen, BMASSR-ei Narkomzeem nyxer Kovriigin, Narkomproos nyxer Baaxanovai bişegii i toliloobdi. Mynөө deeree, manai respyyblike dotor viistavkede jynaaduudiiji eliryylge, dokymentaacalga oroidoo şaxuu jabuulagdanagyi. Teed, xydөө azaxiin viistavkede xabaadalsaza şadaxa huragşad ton olon baina. Iimehee, hurguulinuudai huragagşanar bolbol erxim huragşad—izobritaatelьnuud ba racionalizaatornuudiiji viistavkede xabaadalsuulxiin tula beledxelei xydelmeriiiji yrgenөөr delgeryylxe ba ene xydelmeriiiji gegeerelei oorganuud, komsomoolьsko-pioneerske organizaacanuud tolgoiloxo johotoi.

Manai respyyblikiin kolxoozuud, feermenyyd, xydөө azaxiin tyryy xynyyd bolbol Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşevigyydei) Paartiiin XVIII sjezdiiji yiledberiiin ynder bytөөsөөr temdeglehen baina. Ene istoriiçeska sjeezdiin xyndelelde, socialiis sorevnovaani bolbol ton yrgen dalaisatalgaar delgeryylegdee.

Ede amzaltanuudaa saaşadxi xydelmerinyydtee byrin bexizyylxe ba ulam yrgedxexe şuxala. Eneenei tula, Byxesojuuzna viistavkede beledxelei xydelmeriiji xabarai tarilgada beledxeltei, tyl abalga ba oroonoi kampaanitai xolbolduulza, ede xydelmerinyydiiji zişeete hainaar yngerrgexiin tula, paartiin XVIII sjeezdiin neremzete socialiis sorevnovaaniiiji byxii 1939 on dotor yrgelzelyylxe xeregte.

Kolxoozno tariaaşad bolbol paartiin ene istoriiçeska sjeezdiin materiaalnuudiiji gynzegii bajaraar ugtaza, tedenei aktiivnostinь ugaa xyteteigөөr urgaza baina. Uşar iimehee niutaguuddaxi partiina, soveed ba gazartariaalangai oorganuud bolbol kolxoozniguudai, malazalai erximyydei gaixamşag iniciatiivijji demzexe johotoi.

Buriaad-Mongol respyyblikiin byxii hurgagşadta ba huragşadta

Exe oronoi stoliica—la, 1939 onoi aavgusneegdexe Byxesojuuzazaxiin viistavke tujyymiiji unşahan, olon ulahan ba xөөreldezeş aixat.

iin zoriigonь—manai xydөө azaxiin ilaltamanai kolxoozuudai novcuudai amzaltanuuedenei oopediiji popyxe, ilahan socialiiznoi azalşadai zol zarziitoçna ba kylьtyyrne iiji, kolxoozno stroin yxii delxeide demonstbaina.

ozuud, sovxoozuud ba ta xydelmerildeg jixe—tyryy xynyydhee gam socialiis baiguulalledingөө sozidaatelьna eerөө tuhalhan, kolta kryzkovoi ba niitiin jatelьne xydelmerinyyuhalhan, tanai hurguulikoll ktiivuudai tyryy bolbol viistavkede xaa baina.

ojuuzna xydөө azaxiin e xabaadalsaxiiji xyain pokazaatelьtai hubolbol tedeen tuşaagaa goor zaaza, aimagai gaangai tahagta medyylba na. Hurguulinuuanizaacanuud bolbol de xabaadalsaxiiji xyhuragşiin medyylgiiji lza, dokymeentnyyd onaaduudiinь batalxa

e xabaadalsaxaar pokazaa elьnuudtai xyyged taanarai dunda ysөөn bişe baixa. Taanar, hurgagşad ba huragşad bolbol BXAV-de beledxelei talaar, aktiivnostьjaa gargaxa ba hain pokazaatelьtai nyxedөө eliryylxe johotoit. Viistevke bolbol gansa 1939 ondo xydelmerilxe bişe, xarin 1940 ondo yrgelzelxe baihan tuladanь, taanar tereende xabaadalsaxa erxe olxiin tylөө temesexe ba eriximeer huralsaxa, xydelmerilxe johotoit, eneenei tylөө gryyppenyyd xoorondoo ba өөhed xoorondoo socialiis sorevnovaani delgeryylze, yspevaajemostьjaa deeşelyylxe xeregtei. Kolxoozuudai byxii xydelmeride aktiivnaar tuhalalsaxa ba xabaadalsaxa johotoit!

Narkomzeem ba Narkomproos bolbol BXAV deere өөhediin өө ilaltanuudiij yrgenөөr xaruulxa baihandatnai naidana. Tiime tula, taanar, soveed bagaşuud bolbol viistavkede hainaar beledxegtii, tende elьgeexe xynyydee eliryylegtii.

Aimagai gegeerelai tahagta ygehen medyylgenyydtnai aimgyisedkoomoi preziidiym deere xelsegdeed, bidende elьgeegdexe jym, tiixedenь, xerbee taanarai pokazaatelьnuudai hain baigaa haanь, Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede xabaadalsagşa bolgon batalxiinь tula, taanarai xarakteriistikiiji Moskvaa elьgeexe bainabdi.

BMASSR-ei NARKOMZEEM—KOVRIIGIN.
NARKOMPROOS—BAAXANOV.

Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkiin dostoino kandidaad bolxiin tylөө!

Viistavkiin kandidaad

Jaruuniin aimagai, Yльdergiin somonoi, Leeninei neremzete kolxoozoi xonişon nyxer Darmaajeva Dulgar bolbol 1932 onhoo xoişo xoninoi brigaada deere xydelmerildeg baina. Egeel tyryyn brigaadada oroxodoo, 80 tolgoi xoninuudiiji өөriingөө xariuusalgada tuşaaza abhan baigaa. Tereenhee xoişo, azaldaa ton oroldostoigoor ba ynen sexeer xandaza, xonidoigoo too tolgoiji 1300 xyrter (1939 onoi janvaariin 1 xyrter) ydxeze şadahan baina. Erxim xonison—staxaanovka nyxer Darmaajeva Dulgar bolbol yngerhen 1938 onoi torşo soo 100 exe xondhoo 135 xurigaduudiiji abza, tedenee erxim hainaar xaruuhalza baina.

Mynөө, zişeete hain, kolxooznig nyxer Darmaajeva Dulgar bolbol өөriingөө xydelmeriin erxim pokazaatelьnuudai rezylьtaadaar, Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede kandidaadaar batalagdaba.

C. D. Itegiilov.

Tarilgadaa belen

Biçyyrei aimagai, Ara-Xereetiin somonoi, Jezoovoi neremzete kolxooz bolbol hajaxan pooli deeree turşalgiin garalganuudiiji yngergebe. Tus garalgiin yjede eliryylegdehenьinь: 40 plyygyyd, 16 bornoinuud, 2 seejalkenyyd ba 120 morinoi xomuuduud baran belen baiba.

Tiixede, tariaanai yrehen xadaa xysed seberlegdehen ba yrehenei-kontroolьno labaritoorioor şalgagdaza gargagdahan baina

Tus kolxoozoi pravleeni xadaa tarilgiingaa yiledberiiin plaaniiji kolxoozniguudai xamtiin suglaagaar batalhan baina. Gadana, tarilgiin xydelmeride xereglegdexe byxii zebsegyydee (plyygyyd, bornoinuud g. m.) ba mordoo brigaadanuud ba tarilgada jabaxa kolxozniguudtaa tuşaaza ygehen baina. Myn, kolxoozniguudai ba brigaadanuudai xoorondo socialiis sorevnovaani organizovaalagdaa. Zişeenь, 1-dexi brigaada (brigadiir nyxer Gomboojev) xadaa 2-doxi brigaadiiji soc. sorevnovaanida uriba. Tixede, 2-doxi brigaada tere uriaaji xyndeteigөөr xylieen abza, tariilgiingaa xydelmeriiiji 7-8 xonog dotor dyyrgexebdi gebe. Gadana tus kolxooz bolbol „Ulaan Odon“ kolxooziiji, xabarai tariilgiiji bogonixon bolzorto yngergexiin tylөө socsorevnovaanida uriba.

Jezoovoi neremzete kolxooz (tyryylegşenь nyx. Saxijaajiv) bolbol oiriin sag soo polivoi 2 staaniiji erxim hainaar oboruudovalza, nege-nege raadioo oruulxa ba krovaatьnuudiiji matraactaigaar, poduuşkataigaar tabixiin beledxel xeze baina. Kylьtyyrne baidalai talaar, tarilgiin yjede pooliiin staan deere nelieed jixe xydelmeri jabuulagdaxa baina.

D. Zamьjaanov.

Ulaan-Ydiin Xydөө azaxiin teexnikymde manai respyyblikiin socialiis xydөө azaxiin eximyyd huralsana.
ZURAG DEERE: SSSR-ei ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedyydei depytaaduud—nyxed D. Erdeneejeva, D. Namsaraajeva, N. Garmaajeva (tyryyşiin suurida), Je. Korsakoova ba X. Şoinzuurova. P. Mixailovoi foto.

BXAV-de xabaadagşa bolxiin tylөө

Kabaanskiin aimagai Oimyyrske selьsoveedei, „Bolьşeviig“ kolxoozoi kolxoozniguud bolbol BK(b)P-iin XVIII-sjeezdiiji ton jixe deeşeleleer ugtahan baina. Ene istoriiçeske sjeezdede zoriuulza, tus kolxoozoi kolxoozniguud xadaa xabarai tarilgada beledxeliiji şalgaxiin tula turşalgiin garalga yngergebe. Ene garalga xadaa yrehenei foond xysed baiguulagdahan, seberlegdehen baina geze xaruulba. Seejalkenyyd, plyygyyd, bornoinuud g. m. xadaa tarilgada belen bolgogdonxoi. Edeniiji kyzneec nyxer Jegoor Treeskin gegşe hain şanartaigaar remoontolzo gargaba. Myravьjoovoi 3-daxi brigaada bolbol agrotexniiçeske xemzeejabuulganuudiiji ylyylen dyyrgee.

Ene turşalgiin garalgiin komiissa bolbol „bolьşeviig“ kolxooz xabarai tarilgada xysed beledxeltei geze eliryylbe.

„Bolьşeviig“ kolxooz xadaa zilhee zil byri bexizeze, xөgzeze baina. Ene zilde kolxoozniguudanь azalta ydertөө ton jixe tariaa ba mynge abaa. Kolxooznig nyxer Mixaiil Timofeejeviç Beloyysov bolbol 260 pyyd tariaa ba 4345 tyxerig 66 mynge azalta yder nyydtee abaa. Myn, Vtoryyşin Sergei gegşe 252 pyyd tariaaji ba 4222 tyxerig myngiiji abhan baina. Gadana, Prokoopii Mixailoviç Vtoryyşin ba bişe olon kolxoozniguud bolbol azalta ydernyydtee ton jixenyyd doxooduudiiji olbo.

Tus kolxoozoi kolxoozniguud xadaa xabarai tarilgiin xydelmerinyydiiji egse 10 xonogoi torşo soo yngergexe geze ujalga abba. Tarilganь ton ie erxim şanartai yrehөөr jabuulagdaxa baina.

1939 ondo agrotexniiçeske zaabarinuudiiji xereglehenei yndehe huuri deere, gektaar byrihөө dunda zişeegeer 12 ceentner tariaa ba xarin zarim uçaastoguudhaa 20—25 ceentner xyrter xuriaaza abxa. Enentejee negen xamta, Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede xabaadalsaxa xyndete erxiiji oloxiin tula ynder deede urgasanuudiiji xuriaaxa, malazalaa byri haizaruulxa gehen zoriilgonuudtaigaar tus kolxoozoi kolxoozniguud xydelmerilze baina.

GEN. B.

Yrehe beledxelge xangaltagyi

Xabarai tarilgada beledxeliiji şalgaxa turşalgiin garalga xadaa Kabaanskiin aimag dotor, hain şanartai tarilgiin yrehiiji beledxeegyi baihan ysөөn bişe kolxoozuudai baihiiji eliryylbe. Yrehenei şanarhaa ynder urgasiiji xuriaalga duldiidadag geze xendeş eli baina.

Gebeş, Tyryntaajevska selьsoveedei, „Kraasna zariaa“ kolxoozoi xytelberilegşed eneeniiji oilgoogyi, oilgoxoş duragyi baina. Edener xadaa yrehenei gee muu şanartai baihiinь medeze baibaşji haa, tereende jamarşji xemzee abnagyi, xarin mynөө xyrter hanaa amar huuza bainad. „Kraasna Partizaan“ kolxoozoi tyryylegşe nyxer Goolybev bolbol soortiingoo talaar, muu şanartai baihan deerehee tarilgada xereggyi geze toolodohon yrehejөө daxin sortirovaalnagyi.

Gadana, aimag dotor kolxooz xoorondiin yrehe andaldalga xadaa ton aaliaar jabuulagdaza baina. 2 miangan ceentner yrehen andaldagdaxa johotoi baihan aad, mynөө ton bagaxan xubinь andaldagdaad baina. Zarim kolxoozuudai xaahan yrehenyydenь xaata laboratooriiin anaalizda orozo garxadaa, kondicioonno bişede toologdobo.

Iime baidal xadaa tarilgiin beledxelei ene ton şuxala uçaastogta kolxoozuudai xytelberilegşedei zyghөө tusagaar anxaralai tabigdaagyi baihiiji xaruulna. Iime deerehee, yrehiiji xysed beledxelgiin tylөө bolьşeviig johoor orolsoxo johotoi. Tariaa seberlelgiin maşiinanuudiiji byxeli syydke soo xydelmerilyylxe şuxala

Tarilgiin exiiter ton bogonixon sag ylөө. Kolxoozuudai ba selьsoveedyydei xytelberilegşed xadaa yrehe beledxelgiin xydelmeride erid xubilaltanuudiiji ene darii gargaza, tarilgiiji erxim hain şanartai kondecioonno yrehөөr xangaxa johotoi.

GEN. SIBIRIAAG.

KVAARTALAIGAA PLAANIIJI DYYRGEBE

Ulaan-Ydiin PVZ-oi, parovoozo-sboorno ceexiin xojordoxi prolioodoi sleesarьnyyd bolbol BK(b)P-iin XVIII sjeezdiin urda teexi socialiis sorevnovaanida orolsozo, yiledberiiin ba azalai bytөөsiin gaixamşag deeşeleliiji tuilaza şadaba. Ene prolioodoixid bolbol 1939 onoi negedegeer kvaartalaigaa yiledberiiin programmiiji maartiin 23-nai yder 100% gyisedxebe. Edeenei bytөөn gargahan produukciinь şanar jixe hain geze segnegdehen baina.

Tus prolioodoi erxim staxaanovcuud nyxed Tenenbayym (tookarь)—150 proc., Ciiganov (tookarь)—200 proc., Romanoovski (sleesarь)—150 proc., Kiilin (şlifaalьşçig)—150 proc., Jyytin (şlifaalьşçiig)—150 proc. yiledberiiingөө kvartaalьna zadaaninuudiiji gyisedxeze şadahan baina.

ZAAPO V.

Erxim xonişon

Zakaamnai aimagai, Jongorboin somonoi, Jezoovoi neremzete kolxoozoi xonişon-staxaanovka nyxe Dorziijeva Namzal gegşe 1933 ondo 26 tolgoi xonidiiji tezeexe geze tuşaaza abhan baigaa. Tiin, mynөө bolxodo tere xonidonь 40 tolgoi bolhon baixa jym. Nyxer Dorziijeva gegşe 1937 ondo 84 tolgoi xurgadiiji negeşji xoroltogyigөөr xaruuhalza abhan baina. 1938 ondo 120 tolgoi xurigadiiji abxa aad, ajaar 176 tylnyydiiji xaraza alba.

Xonişon nyxer Dorziijevaagai өөriingөө xariuusalgata xydelmeride erxim hainaar xandaza, kolxoozoi malnuudiiji hainaar ydxeheneinь tylөө, kolxoozonь nege gaxaixaar şagnahan ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiym bolbol tereeniiji nege velosipeedeer şagnahan baina. Gadana, nyxer Dorziijeva bolbol Byxesojuuzna xydөө azaxiin viistavkede xabaadalsaxiin xyndete erxe olood baina.

ŞOJOONOV.

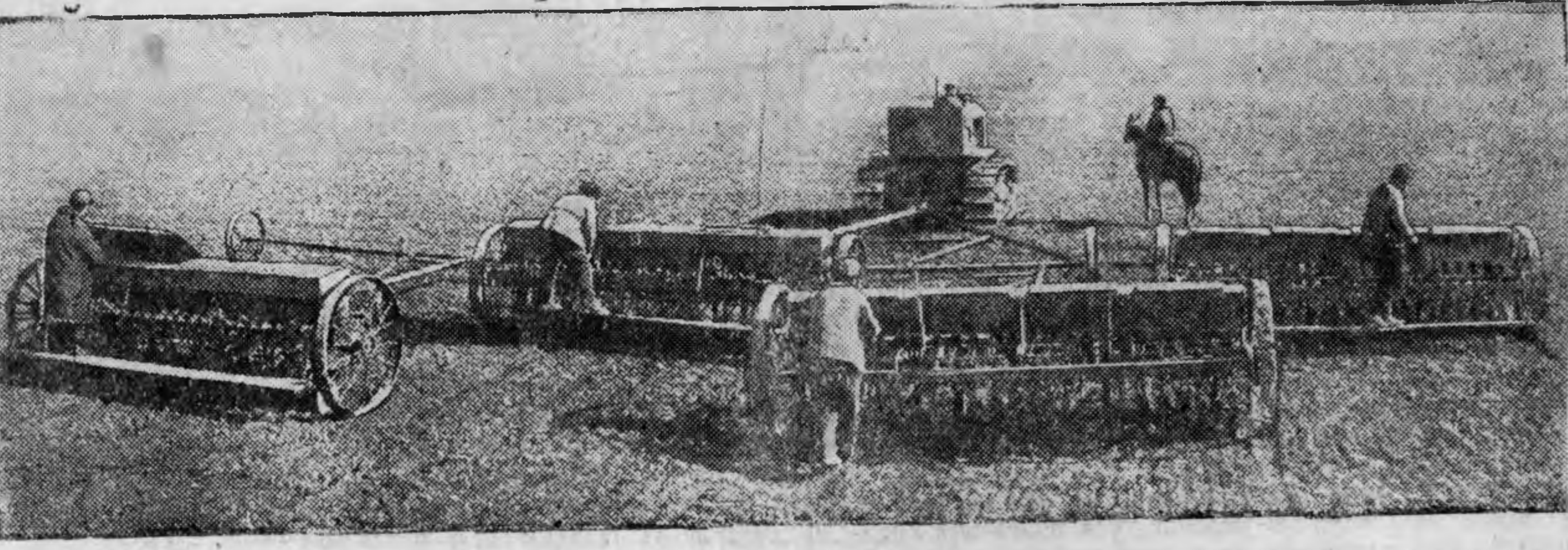
Dutuunuudaa oiriin sagta likvediirevelxe

1939 onoi maartiin 22-to, Muxar-Şiberei aimagai gyisedkoomoi pleenym bolbo. Aimagai gazartariaalangai tahagiiji daagşa nyxer Romaanov bolbol xabarai tarilgada beledxel tuşaa informaaciiji xebe. Ene pleenym xadaa xabarai tarilgada erximeer beledxehen kolxoozuudhaa gadana, myn eneende ton xangaltagyigөөr beledxeze baihan kolxoozuud aimag soo bii baihiijinь eliryylbe. Zişeelxede, Muxar Şiberei selьsoveedei, Voroşiilovoi neremzete (tyryylegşenь nyxer Beelьski), Şine-Zaganai selьsoveedei, „Udaarnig“ (tyryylegşenь Ivanoov) kolxoozuud xadaa xabarai tarilgada bolьşeviig beledxeliiji xangaagy baina. Plyygyydiiji, bornoinuudiiji remoontolgiinь şanar muu geze, turşalgiin garalga deere eliryylegdehen baigaa. Teed, tereenhee xoişo nelieexen sagai yngerbeş haanь, tus kolxoozuudai xytelberilegşed bolbol eneende amarşji xubilaltanuudiiji gargaagyi, zoxixo xemzeenyydiiji abaagyi baina.

Gadana, sortovoi yrehiiji andaldalga myn ie xangaltagyigөөr jabuulagdaza baina. Nikoolьskiin selьsoveedei, Voroşiilovoi neremzete kolxooz (tyryylegşenь nyxer Varfolomeejev) bolbol 120 ceentner şiniiciin sortovoi yrehiiji andaldaxa baihan aad, mynөө boltor negeş ceentner andaldaagyi huuza baina. Sagaan-Şuluutain somonoi, Voroşiilovoi neremzete kolxooz 22 ceentner şiniice ba 98 ceentner ovioos andaldaxa johotoi aad, mynөө negeş ceentner andaldaagyi baina.

Ene metiin dutuu dunda zyilnyydei baihiiji xedii medeze baibaşji, aimgyisedkoomoi ba aimagai gazartariaalangai tahagai zyghөө konkreetne xemzeenyyd abtaagyi, tarilgada beledxeliiji sag yrgelziin kontrooloor xangaagyi baihiinь tus pleenym tusagaarlan temdegleze, ede dutagdalnuudaa oiriin dernyydte likvidiirevelxijinь deere dursagdahan oorganuudta zaahan baina.

Zybkoov.

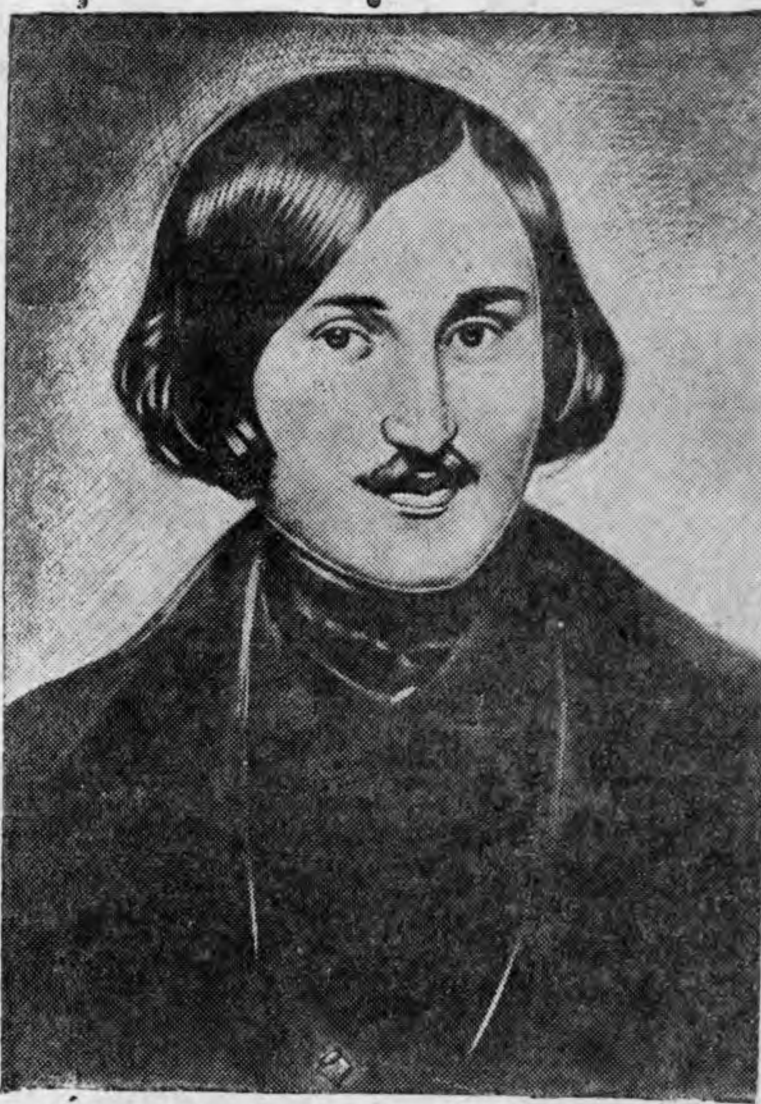
Xabarai tarilga Krimiei ASSR-te. ZURAG DEERE: Krimei ASSR-ei Teelmanovske raioonoi Çkaalovoi neremzete kolxoozoi № 1 pooliiin brigaada bolbol Kyrmaanska MTS-ei traaktorna agregaaar tarilga xeze baina. TASS-iin fotoxroonika.

AGUUJIXE PISAATELЬ—REALIIST

(N. V. Googoliiin tyrehenhee xoişo 130 ƶilei oido)

„Rossiido Googolьdol adali, eeriingee aradta tedii şineen şuxala xeregtei baihan, pisaatelь delxei deere yninei baigaagyi hen".

N. G. **Çerneşeevski**

Orodoi aguu jixe pisaatelь—realiist **Nikolai Vasiilьjeviç Googolь** xadaa Ukraiinada, Poltaavska gybeerniiin Sorooçincii seloodo, bajan bişe dvoriaanska byle soo 1809 ondo maartiin 31-nei yder tyrehen baina. Nikolai Vasiilьjeviçiin zaluu nahaniinь bolbol ukraiinska, gol tylebtee ƶiƶe pomeestne, dvoriaanstviin patriarxaalьna „xuuşan sveetske" aƶahuudalai ba abari zanşalai xyrieelelge soo yngerhen baixa jym. Anxa tyryynei gerei xymyyƶelgiiji Googolь bolbol xylehenei seminariistiin xytelberi doro olhon baigaa.

N.V. Googolь 1828 ondo Neƶiin ke gimnaaziiji dyyrgeƶe garba. Jyre xelsedegei johoor Googolь bolbol hurguulidaa muusa hurhan, gimnaazida baixa yje soogoo serьjoozno erdem olƶo şadaagyi baina, uşaranь xadaa tere yjedenь erdemde hurgalgiin kazioonno sisteeme bolbol hainaar huralsaxiiji oroldohon xynde johotoi erdem olgoƶo şadaxagyi baihan jym. Nikolai Vasiilьjeviç xadaa byri gimnaazida huralsaƶa baixa saghaa exileed literatuurada şadabaritai baihanaa xaruulhan ba hurguulihaa gertexindee elьgehen bişegyyd soogoo, eldebiin kniigenyydiiji, ilangajaa Pyyşkinei, Ƶykoovskiin, Zagooskinoi ba busa pisaatelьnuudai zoxioolnuudiiji jixeer eriƶe bişedeg baihan deereheenь xaraxada Googolь bolbol zaaxanhaa xoişo xydooƶestvenne literatuura jixe unşadag baigaa.

Gadna, Googolь xadaa tus gimnaazidanь gardag garaar bişehen ƶurnaalnuudta deejatelьne xabaadalsadag ba eeriingee tyryyşiin, jixenxidee busa pisaatelьnuudiiji duuriaaƶa bişehen, poovestьnuud ba şylegyydiiji ede ƶurnaalnuudta toliilodog bolbon baina. Eeneegee xaƶuugaar baha neƶiinske huurin zonoi aƶabaidal ba abari zanşaliijinь aƶaglan xaraƶa, tedeneriiji satiriiçeske foormoorş bişeed turşahan baixa jym.

Literatyyriiin xaƶuugaar, Googolь bolbol teaatriiji jixe honirxodog ba duraldag baiƶa, gimnaaziingaa alibyxii postanoovkanuudta aktiivna xabaadalsadag bagaa. Gimnaazijaa dyyrgeƶe, 14-dexi klaassai çiin abxa erxetei bolood, Googolь 1828 onoi eseste Peterbyyrg oşohon baina. Zaluu provinciaal bolbol gojo haixan goorod tuxai, aguujixe jixe slyƶeebne alban ba aldar solo tuxai xediiş meçtaalhan baigaa haanь, caarska Peterbyyrg bolbol Googoliiiji şiryyn xyitenеer ugtahan baigaa. Slyyƶbede oroxonь tiimeş belen bişe baibaş haanь, Nikolai Vasiilьjeviç bolbol 1830 onoi xabar arai geƶe peterbyyrgske departaamentnuudai negende kancеlariistiin huuri olƶo orohon ba udaanь—1831 ondo dvoriaanska Patriotiiçeska instityydte istooriiin hurgagşa bolhon baina.

II

Peterbyyrg jirehen tyryyşiin ƶilnyydtee Googolь bolbol ukraiinska aƶabaidalhaa abhan poovestьnuudiiji jixe bişeƶe orohon baina. Edenь: „Dikaanьka şadarai xyytor deere veeçernyyd" geƶe ba „Paasiçnig Ryyde Panьkoogoi xeerehen poovestьnuud" geƶe nereteigeer xojor kniigenyyd bolƶo garhan baina. Ede poovestьnuudanь xadaa baalaltagyi ba xyxiyyn enieede garguuldagaaraa unşagşa zoniiji gaixuuldag baigaa. Gebeşji, gaƶaa taliin enieedeneinь saana, tere yjiin uitai xaranxii baidal uranaar bişegdehen baigaa. Teremeteşelen udaadaxi zoxioolnuud soogoo („Mirgoorod", „xuuşan Sveetske pomeeşçgyyd" g.m. saaşaa) pisaatelь bolbol tere sagai baidalai ƶutar muuxaiji, toliuur ba xoohon xumxiiiji gaşuun enieedeer xaruulhan baixa jym.

Sagai oşoxo byri Googoliiin tvoorçesko xygƶeltiin şiglyylgenь ulam ondoo bolhon baina gebel: tereenei tyryyşiin poovestьnuudta romaantika bolbol gol huuri eƶeldeg baigaa haa, mynee terenь tyrigdeƶe, tereeneinь orondo eliite realiizm bii bolƶo yzegdehen baina. Realiizm bolxo, googolevsko tvoorçestviin ene gol liiniijinь tiixe yjede orodoi aguujixe kriitig Beliinski jixeer segneƶe temdeglehen baina:

„Googoliiin poovestьnuudai tusagaar ilgarahan xaraaktеranь xadaa hanal bodoloi prostotaa, aradai udxa, aƶabaidalai johotoi ynen bodotii xaruulga, uidxar ba gunigai gynƶegii medereleer xododoo buligdaƶa baigaa, originaalьnostь ba komiiçeska amidiiral oruulga bolno. Ede byxii şanarnuudainь şaltagaan bolbol nege istooçnig dotor baixa jym gebel: Googolь xadaa—poeed, ynexeer aƶabaidalai poeed myn".**Beliinski** (1835 on).

Xerbee Googoliiin urdiinь zoxioolnuudta, nege gebel togtoxo toroxogyi enieede garguuldag-xyxiyyn, ygei gebel uitai liriiçeske, jyymeer bulimtarangi baidag haa,—mynee xadaa tereenei tvoorçestvodo satiriiçeske nootanuud jyynheeş ylyygeer duuldadag bolhon baigaa. Soxom le satiira dotor Googolь xadaa obşçeestvenne-moraalьna vlijaaniiin glaavna arga ƶebseg xarahan baina. Gebeşji romantiiçeska duuriaasalganь myn ene yjedeş, jixeş bişeer haa, yşeel duuldahaar baigaa hen. Ene yjede Googolь eeriingee zoxioolnuud soo gansaxan le pomeeşçigei usaadьbiin ba provinciaalьna goorodoi bişe, myn jixe goorod—Peterbyyrgiin aƶabaidal xaruulna. Baha gansaxan le pomeeşçigei oobraz bişe, myn çinoovniguudai, kypeecyydei, remeeslennigyydei, xydooƶniguudai oobrazuud yzegdedeg bolhon baina.

Zeeri zeeşiin xoinohoo namnaxa jabadal, şunaxair iga, sociaalьna tegşe bişe baidal, heşxelgyi bodoliiji—Peterbyyrgiin ene byxii baidaliiji eliryylen gargaxa jabadalda Googoliiin „Peterbyyrgske poovestьnuud" zoriuulagdahan baina.

III

Eeriingee xygƶeltede orioo ba berxeşeeltei zamiiji jabaƶa garhan bolboş, Nikolai Vasiilьjeviç Googolь xadaa epooxiingoo erilteenyydte xydooƶestvenno tvoorçestvooroo xariuu ygehen, aguujixe xydooƶnig—pisaatelь bolƶo şadahan baina.

Ene epooxonь xadaa—krepostniiçestviin handaran unaƶa baihan epooxo baigaa hen. Dotor talaaraa nahaa barahan krepostnoi erxe bolbol oronoigoo xygƶeltiiji haatuulƶa baigaa. Rossiin byxii ynen sexe ba progressiivne xynyyd xadaa raabska stroiji esergyysen temeseƶe baigaa. Ene temeselde Googoliiin xydooƶestvenne yge bolbol krepostniiçeska reƶiimde esergyy şiglyylegdehen şadal tyges xysen baihan jym. Eneentei xamta Googoliiiji toiruulaad baha xatuu temesel jabaƶa baigaa. Negen talahaa Googoliiiji revoliycioneernyyd—demokraaduud (Beliiinski ba busad) amarşalan, demƶeƶe baixadanь, nygee talahaa reakcioonno preesse ba tereentei niilehen Senkoovski, Polevoi metiin pyblicistnyyd Googoliiiji eldebeer xorolon xardaxiin jabuulga xeƶe baigaa.

Aguujixe pisaatelь—Googolь bolbol eeriingee satiiriin byxii xysiiji edilge, kaaznaxuluulga, çinoovniguudai zorgooroo aaşada esergyy, byxii dvoriaanska-çinoovnigoi oovşçestviin buzar muuxai ba eede biragyi baidalda esergyy şiglyylen, ede bygediiji gam xair agyi uudalan gargahan baina. Xlestakoovoi bejee ygeilxegyi xudalşa xuurmaganь („Revizoor"), Noozdrevoi ubai dyrimgyi xeterxei aaşanь, Sobakeeviçiin an ƶerlig xomxoi sab şyyrelgenь, Maniilovai oinaluun muuxan zan, Çiçikovoi şunaxai şuran jabuulga, Korooboçkiin eedegyi xiahuur zan ba molxi uimaranь, Pliyyşkinei ƶigşyyritei muuxai xaruu xatuu zan („Mioortvo dyyşenyyd")—ede bygede xadaa ymexireƶe baigaa obşçeestvenne stroigoor alagdaƶa bainan, dyyşenyydei (hynehenyyd) halaƶa, xosoroƶo baihanai, gerelgyi xaranxii munxag baidalai hanal bodol tyryylne.

Googoliiin „Mioortvo dyyşenyyd" geƶe poeemiin tyryyn zoxioogdoƶo baixadanь A. S Pyyşkin unşaad:—„Manai Rossii jaagaaş uitai" geeşeb daa! geƶe duugaa şangadxan xelehen baina.

Googoliiin baiguulhan oobrazuud bolbol caarska taşuur nagaika ba krepostniiçeska jarmoo xadaa xynei dyrse şaraiji xynei priroodiiji jamar zergeer, xaƶagairuuldag. xynei aƶabaidaliiji jamar zergeer xosorgoon halgadag baihaniiji ugaa jixe xydooƶestvenno eli todoor xaruulhan baina. Googoliiin kritiiçeske realiizm xadaa feodaalьna Rossiin ede xosorolgoto jabuulgatai temesexe temeselde erxim xynyydiiji duudaƶa baigaa. Googolь bolbol aradta, darlagdagşadta, eksploatiirovalagdagşadta gansaxan le xamaadana gehen udxataigaar Çerneşeevski bişehen jym. Googoliiin oobraz byxeniinь, tereenei yge byxeniinь xadaa aƶabaidalai xaraalta muuxai yklaadta xairagamgyi priigovoriiji batalaƶa ygene geƶe revoliycioonno demokraaduud xeledeg hen.

Şine literatyyriin tylee revoliycioonno demokraaduudai temesel xadaa soxom googolьvsko şiglyylgiin temdeg doro jabahan ba jabanşgyi arganьgyi baigaa. Googolь—xydooƶnig eeriingee tvoorçestviin byxii udxaar xadaa tere yjiin obşçeestvenne stroiji ştyyrmedelgede ƶagsan jabaa tedenertei sug xamta baihan baina. Aguujixe xydooƶnig—realiistiin ynen sexiiji xelehen zoxioolnuudanь pomeeşçig — krepostniiçeska ƶuramda duraagutaxa jabadaliiji heriyylen bodxohon baina. Googolь xadaa eer ingee xydooƶestvenno oobrazuud dotor gospoodvologşo ang nuudai xudal xuurmag iji, angita oobşçestviin falьşiiviiji, eneenei buzar muuxai, barga bydyylig moraaliiiji toboiso gargaƶa xaruulhan baina.

Negedexi Nikolain praviitelьstvo bolbol xoƶomdoşohon xoinoo habardaƶa orohon baina. Geges, soxom nikolaajevska reƶiim bolbol Googoliiiji ybeştеerelgiin gerte oruulhan baina geƶe Geercen ynen xelehen baina.

Orodoi aguujixe pisaatelь Nikolai Vasiilьjeviç Googolь 1852 ondo fevraaliiin 21-de nygşee hen. Googoliiin geegdel xadaa orodo obşçestviin tyryy xynyydei ba aradai hanal sedьxeide jixe şanalal tyryylhen baina. Googoliiin nygşehenei hyyleer nekroolog bişexedee, tiixede, yşee zaluu baihan pisaatelь Tyrgeenev bolbol Googoliiiji aguujixe pisaatelь geƶe nerlehen ba eneeneingee tylee caarska praviitelьstvaar arestovaalagdaƶa, sylegdehen baixa jym. Googoliiin neriiji xeblelde durdaxanь ogtolon xorigdohon baigaa. Gebeşji Googoliiji literatyyrehee ƶuraƶa xajaxa geeşe ogto bolxogyi baigaa hen.

IV

Aguujixe pisaatelь—realiist Googolь xadaa gansaxan le manai orondo, byxii araduudanь naaca raasiin ilgaagyi—en tegşe erxetei, baran syleete haixan, sengelig xyxiyyn aƶabaidalaa zoxioohon, kylьtyyre-gegeereleingee talaar yzegdeegyi ynder deere garhan, urda urdiingaa ughaa damƶaƶa jirehen xamag kylьtyyrehee erxim hain haixaniijinь şilen abƶa, şudalaƶa yzeƶe, bygediin xeregte xereglen baigaa, sociaiiizmiin orondo, eeriingee byxii gyn gynƶegiigeeree, eeriingee byxii udxaşanaraaraa toboin garƶa jirehen baina.

Googoliiiji Vladiimir Ilьiiç Leenin jixe yndereer segnedeg baigaa. Googoliiiji manai aguujixe voozdь, bagşa, inag nyxer Staalin jixeer segnedeg ba tereenei xursa mergen ygenyyd ba oobrazuudiiji mynеenei baidalda taaruulan negete bişe xereglen citiiroveldeg baina. Googoliiiji byxii manai soveed arad bolbol jixe yneteide segnedeg, tereenei zoxioolnuud bolbol olon millioon soveed unşagşadaar aixabtar anxaraltaigaar, aixabtar honirxoltoigoor unşagdadag baina.

Orodoi aguujixe pisaatelь — realiist Nikolai Vasiilьjeviç Googoliiin zoxioolnuud bolbol yxeşegyi! Tereenei zoxioolnuud bolbol,—tiime Googolь eeree,—manai oron dotor kommuniis oobşçestviiji baiguulalgada xabaadalsaƶa baina.

D. Damdiinov

XYDOOƵNIGUUDAI SOJUUZAI XYDELMERIIIJI GURIMŞUU[...]

Buriaad-Mongoloi soveed xydooƶniguudai sojuuz bolbol eeriingee zergede nelieed olon urgaƶa baigaa zaluunuud, talaantliva xydooƶniguudtai baihiijinь manai respyybliikiin aƶalşad bygede medene. Manai paarti ba praviitelьstvo xadaa soveed xydoozestviin xygƶeltiin xeregte ugaa jixe anxaral tabidag baina. Ene xadaa byri hainaar, byri amƶaltataigaar xydelmerilxiiji erine.

Zygeer, BMASSR-ei sovnarkoomoi dergedexi, iskyysstviin xeregiiji erxilxe komiteedei zyghee, xydooƶniguudai sojuuzai yder byriin xydelmeride tuhalalsan, oroilon xytelberilxe eeriingee ujalgiiji xojordoxi zergiin niuurnuudta dam daalgahan baina.

Tiime deereheenь, xydooƶniguudai sojuuzda, tereneі xytelberilxii xydelmerinyydtenь slyçaina xynyyd şurgaƶa, tede xadaa sojuuzai xydelmeriiiji xediixen le xynyydei xyngexeneer olƶo ololgiin gaƶar bolgoƶorxioo. Ede xadaa, sojuuzai dergedexi aƶalai stooliiji daagşa—Ƶelaajev, xariuusalgata sekretaarь Merdegeejev, sçetovood Taraasova ba xydooƶnig — Aarƶikov (Ƶelaajav, Merdegeejev xojoroi xani) ba busad baina. Ene gryyppe xadaa xydooƶniguudai tvoorçestviiji halbaruulxa ba tedenei urgaltiiji xangaxa jabadalda hanalaa tabiaagyi, xarin xydooƶniguudai maassahaa şadaalhaa xolodoƶo jadan, eehediingee liiçne intereeste, çaastna zakaazuudiiji xaraad le, tereenhee bagaşag xydelmeriteigeer jixeşeg mynge abxa priincip bariƶa, byxii xydelmerlee eneende xanduulhan baina.

Ƶişeelxede, Ƶelaajev bolbol Merdegeejeveingee zybşeelteigeer, şadabariaar ton baga xydooƶnig Aarƶikov gegşede 1938 on soo, 5.000 tyxerigei nege zakaaz ygehen aad, xarin ynexeer şadabaritai xydooƶniguudtaa xydelmeri ygeegyi baixa jym. Tee enenşji gansaxan faakt bişe, iimenyyd faaktnuud olon baixa. Merdegeejev xadaa eeree sojuuzai xariuusalgata sekretaarinь baibaşji, eeriingee sexe xydelmeriiiji orxiƶorxiood, xeden ydernyydte aƶaldaa garangyi, gertee zakaaz xeƶe xarmaanaa gynƶegiiryylƶe xebtedeg baina. Iime faaktnuud negente bişe yzegdedeg. Tus sojuuzai xytelberilegşed bolbol BK(b)P-iin CK-ei, Sovnarkoomoi ba BPSC[...] 1938 onoi dekaabriiin 28 yd[...] togtooliiji ebdedeg baina. M[...]degeejev bolbol janvaariiin [...] 20, 21 ydernyydte ba maa[...] 3, 4, 5 ydernyydte jamarşji [...]rimtalxa şaltagaangyigeer [...]delmeridee oroogyi, tailba[...] xelebel, proguul xehen ba[...] Gadana, xydelmeridee yg[...]gyyr geegdelge ba togtoo[...]hon saghaa urid xydelmer[...] dyyrgelge xadaa tedenei z[...]şal bolhon baina.

Tus organizaaciin xytelb[...]xii xydelmerilegşed bolbol ee[...]diingee prestyypne jabad[...]rvaaçestva ba xaltuura yys[...]şedte tuhaina. Aƶalai stoo[...] daagşa Ƶelaajev bolbol zak[...] abxadaa, şadaalhaa mynge [...]xeer abxajaa bodoƶo, xa[...] doro xaxarxai aman bainal[...]ƶe ynder yne sen eri[...] jym.

Ƶişeelxede, Leeninei ny[...]heer 15 ƶil bolhon yderte, [...] teaatrai fasaad ba sceene o[...] miloigodo smeete tabixa[...] tereen le 3000 haa ylyy tyx[...] xaraalaa, boloto deeree [...] xydelmerinь 1800 tyxerigei b[...]gaa.

Deere dursagdahan faaktn[...] xadaa xydooƶniguudai sojuu[...] tedenei ynen tvoorçesko xy[...]meride ton jixe haad tybeg[...] taxahaa gadana, soveed [...]dooƶniguudiiji diskredetiiro[...]ne.

Edener xadaa, yngerxe[...]xaana jamarşji xydelmeri xe[...]ƶiiinь medegdexegyi aad, hy[...] jixe myngenyydiiji sçetov[...] Taraasovaahaa abşadag jym.

1938 on soo, praviitelьst[...] bolbol tvoorçestviin xydel[...]ride zoriuulƶa tus sojuuzda [...] miangan tyxerig tabihan baig[...]teed tere myngen xaana jy[...]de gargaşalagdahaniinь med[...]denegyi.

Xydooƶniguudai sojuuz bo[...]bol 1938 on soo jabuulagdah[...] tvoorçesko xydelmeriiingee [...] gargaşalhan myngeneigee o[...]çoodiiji mynee xyrter xeegyi b[...]na. Ene onoi fevraaliiin ex[...] otçoodno suglaa tatahan a[...] revizioonno komissiin tyryy[...]şe Çikoteejev ybeşelbe ge[...] otçoodno suglaagaa xoişolu[...]haar, mynee xyrter tere s[...]laanь boloogyi, bolgoxiijiş xys[...]negyi. Enenь slyçaina bişe g[...]ƶe hanamaar baina.

Xydooƶniguudai sojuuzai [...]telberiiiji - slyçaina xynyyd[...] syleelƶe, xydelmeriiinь şine[...]xen tabimaar boloo.

Xydooƶnig[...]

Xiliin saanahaa telegraammanuud

DAANCIGSKA ASUUDALIIJI „ŞIIDXELGEDE" GERMAANI OROXONЬ

Loodon, maart 27 (TASS). „Nьjys kroonikl" geƶe liberaalьna gaƶeedei medeeselei johoor, poolьsko praviitelьstvo bolbol daancigska asuudaliiji şiidxexe gehen eriltetei Germaaniiin nootiiji maartiin 24-de abba. Daancigai xeregyydte jamarxanaarşji xabaadalsalgahaa Liigi naaciiji zailuulxiiji ba Liigi naaciin verxoovno komissaarai poostiiji usadxaxiiji ene nooto soogoo Germaani erine. Goorod bolbol Germaanida oroxo johotoi, Daancigska poortiiji edlelgiiji oruulaad, Poolьşodo miil zarim erxenyydenь ylexe baina.

„Deili ekspreessiin" varşaavska korrespondeent bolbol germaanska eriltenyydei busad veersiiiji medeesene, edenь. tereenei medeegeer, maartiin 22-to Poolьşodo bariuulagdahan [...]na. Ede eriltenyyd soonь: Daa[...]cigiiji Germaanida busaa[...] Teeşinske oblastiiin Glyy[...] (Oberbeerg) goorodiiji Germ[...]nida ygexe (ene goorod b[...] bol tymerzamai şuxala yy[...] bolno) ba Poolьsko koridoo[...] damƶuulan eksterritoriaal[...] zamiiji baiguulxiinь Germaan[...] zybşeexe gexe meted oro[...] Korrespondeentiin medeen[...]dei johoor, poolьsko pravii[...]stvo bolbol negedexi pyynkt[...] tuşaa xelseenyydiiji jabuui[...] zybşeebeşji, busadiijinь bu[...] şaaba. Poolьsko praviitel[...]voor uridşalan jabuulagd[...] baigaa vojeenne xemƶeen[...] xadaa germaanska eriltenyy[...] bariuulagdahanaaranь todor[...]logdono geƶe xojor ga[...]dyyd bataina.

BARUUN-URDAXI XILE DEERE GERMAANSKA SEREGYYDEI KONCENTRAACI[...]

Loondon, maart 27. (TASS). Şveicaarska zasaguud bolbol Viyrtembeergiin raioonuudta, Urda Bovaarida ba Foralьbaarg-da (Aavstri), Şveicaarska xilenyydiiji toiron, germaanska seregyydei koncentraacalhanda jixete hanaagaa zobongi baina geƶe angliiiska xeblel medeesene. Şveicaarska xiledе dyte baigaa Konstaanc, Felьdkiir ba busad gooroduud bolbol germaanska seregyydeer dyyrehen baina. Liivide (Aafrikadaxi italьjaanska kolooni) elьgeegdexeer uridşalan tomilogdohon seregyyd ende koncentriiro[...]lagdaa geƶe medegdebe. I[...]lida oşoƶo jabahan seregyy[...] ba vojeenne snariaƶeenitei p[...]jeƶdnuud bolbol Breenne[...] perevaaliiji damƶan mynee[...]de tahalduugyi jabaƶa baina.

Şveicaarska praviitelьstvo b[...]bol 200 miangalhaa deeşe [...]maanska seregyyd urda G[...]maanida sugluulagdaba [...]toolono.

Şveicaarska zasaguud xa[...] xiledexi oxraaniiji xojor [...] oloşoruulba ba busadşji x[...]ƶeenyydiiji abba.

GENERAAL FRAANKIIN SEREGYYDEI JABALGA

Pariiƶ, maart 27. (TASS). Byrgooshoo Gavaas aagenstviin medeeselei johoor, Fraankiin seregyyd bolbol mynee ygleegyyr Talaveeriin ba Toleediin seektornyydte dobt[...] exiibe.

Faşiis seregyyd bolbol [...] vaermoos (baruun-urdaxi [...]leede) teeşe oşoƶo jabana. [...]

ANGLIIISKA XEBLEL ISPAANSKA MIATEEƵNIGYYDEI DOBTOLGO TUXAI

Loondon, maart 27. (TASS). Fraankiin seregyyd bolbol ysgelder Penьjaarrada (Kordoovohoo baruun-xoito zyg teeşe) dobtolgoo exiibe geƶe byxii gaƶeedyyd medeesene.

Miateeƶnigyyd bolbol Andaluuƶska froont deere dobtolgoo exiiƶe, zarim poziicanuudiiji eƶelbe geƶe Madriidhaa labiagdana.

Fraanko ba generaalnuud-iƶmeennigyydei madriidska xyyntа xojoroi xoorondoxi xelseenyydeinь zogsohon tuxai tereşelen medeesene. Xyyntiin medelde baigaa respyblikaanska byxii aviaaciiji darii sagaa tuşaaxa tuxai pozoorno ysloovinuudanь Xyynteer abtagdaƶa, niite kapityliaaca teeşe tyryyşiin alxam xebeşji haanь, Fraanko bolbol hyylşiin momeentde xelseenyydee tahalduuƶa, jamaşji ysloovinuudgyigeer byxii centraalьna zooniiji darii sagaar tuşaaxiiji erine.

Xariuusalgata redaaktor R. BIMBAAJEV

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Центросоюзная 18. Телефоны редакции: редактор 3-44 отв. секретаря 3-28, с. х. отдел 7-55, промотдел 5-07.

NKMP= tipograafi Glavliit № 642